

Elena Guardiola i Josep-Eladi Baños

Departament de Ciències Experimentals i de la Salut, Facultat de Ciències de la Salut i de la Vida, Universitat Pompeu Fabra (Barcelona)

Recepció: 20/02/2012, acceptació: 31/03/2012

1. INTRODUCCIÓ

El llenguatge mèdic és un llenguatge viu que, a causa de l'evolució de la medicina, incorpora constantment nous termes, en modifica d'altres i, també, n'abandona alguns que s'havien usat profusament en el passat.

És, a més, un llenguatge molt ric. Disposa d'una nomenclatura llatina específica, a més dels tecnicismes que li són propis. Moltes paraules tenen l'origen en el grec o el llatí; d'altres són manlleus. Per altra banda, algunes paraules d'ús comú canvien de significat o incorporen matisos especials quan s'usen en ciències de la salut. A més, la seva complexitat i interrelació amb altres àrees fa que incorpori tecnicismes d'altres disciplines científiques més o menys properes (des de la biologia fins a les matemàtiques, la psicologia o la química, per posar-ne uns exemples) (Alcaraz Ariza 2002).

En mig de tot aquest bagatge lingüístic hi trobem els *epònims* (del grec *eponymos*, 'anomenat per' o 'a causa de'). L'Enciclopèdia Catalana¹ defineix *epònim* com a 'Personatge real o fictici el nom del qual designa un poble o una ciutat o país, tota una època o àdhuc un moviment literari, artístic, etc.' i segons el Diccionari Enciclopèdic de Medicina² és el 'Nom donat a una malaltia, símptoma o signe, accident anatòmic, intervenció, etc [sic], derivat del de la persona a la qual hom atribueix la seva descoberta o descripció primera.' També s'aplica als noms que deriven d'altres noms propis, com ara institucions, ciutats o països amb què han estat batejades determinades malalties, síndromes, proves, etc.³

La utilització dels epònims, però, no és un fenomen recent. El seu ús en ciència es va començar a popularitzar als segles XVI i XVII, però per trobar-ne les primeres referències d'ús cal anar molt més enllà en el temps. Els assiris, 2.000 anys abans de Crist, assignaven a cada any el nom d'un oficial important i els reis donaven el seu propi nom al primer any del seu regnat (les llistes amb aquests epònims han servit als historiadors per reconstruir la història assíria i saber quan temps va regnar cada rei). En l'antiga Grècia, els anys duïen el nom dels arconts i molts llocs van ser batejats amb noms derivats dels d'herois mitològics (Garfield 1983). Més tard, la ciència incorporaria alguns epònims al seu llenguatge també a partir d'aquests i altres personatges mitològics (l'*atles* —nom de la primera vèrtebra cervical— o el *complex d'Èdip* —de la teoria psicoanalítica— en són exemples).

¹ <http://www.enciclopedia.cat/>

² <http://www.grec.net/cgi-bin/medicx.pgm>

³ Val a dir que, en aquest sentit, és més àmplia la definició de la Real Academia Española del terme castellà *epónimo*: 'Se dice del nombre de una persona o de un lugar que designa un pueblo, una época, una enfermedad, una unidad, etc.', ja que fa referència tant al nom d'una persona com al d'un lloc i inclou les malalties entre els exemples que dona (<http://buscon.rae.es/drae1/>).

2. ELS EPÒNIMS EN EL LLENGUATGE CIENTÍFIC

La utilització d'epònims no és exclusiva de la medicina. En trobem en qualsevol àrea científica, i la nostra vida diària també n'és plena. De fet, en ciència, moltes teories, lleis, principis, teoremes, constants i unitats són epònims; així, no es fa estrany parlar de les *lleis de Mendel* o del *teorema de Pitàgores*, o mesurar en curies o en watts. Però no tan sols els epònims que procedeixen de noms de persones han passat a formar part del nostre llenguatge; moltes marques comercials han assolit un protagonisme tal que ara s'empren per designar el producte i algunes estan ja admeses als diccionaris de la llengua. L'origen d'altres epònims l'hem de buscar en la literatura (Gutiérrez Rodilla 2003) o a la mitologia. N'hi ha que provenen de llocs geogràfics i d'altres, del nom de centres o institucions. També alguns pacients han donat el nom a les malalties que patien (Guardiola i Baños 1999). I alguns estudiants avantatjats han fet descobriments que han quedat per sempre lligats als seus noms (Hendrix 1995). Per altra banda, molts científics que per la seva vàlua podien ser candidats a perpetuar el seu nom en els seus descobriments, per raons desconegudes, han quedat en l'anonimat. A l'altre extrem trobem els qui han proposat com a epònim el seu propi nom.⁴

En qualsevol cas, al darrere d'un epònim hi ha sempre una història: la història d'un metge, d'un científic, d'un malalt, d'un departament, d'un hospital. Un epònim ens convida a viatjar al passat i descobrir persones que d'altra manera ens haurien passat desapercebudes. Merton (1957) argumenta que els epònims són la manera més duradora i potser més prestigiosa de reconeixement institucionalitzat en la ciència. Garfield (1983), per la seva banda, afirma que els epònims són un dels darrers vestigis d'humanisme en una societat cada vegada més tecnificada i informatitzada.

3. EPONÍMIA MÈDICA

En el llenguatge tècnic i científic la terminologia mèdica és una de les que disposa d'un nombre més elevat d'epònims. Un bon nombre d'estructures anatòmiques, malalties, procediments diagnòstics i mètodes de tractament deuen el seu nom a la persona que els va descobrir, els va descriure o en va impulsar l'ús.

Tot i que la utilització d'epònims en medicina és molt freqüent, el seu ús topa amb una certa reticència per part de molts grups. Els lingüistes, i especialment els terminòlegs, no s'han sentit gaire atrets per l'eponímia mèdica (Alcaraz Ariza 2002): els epònims no segueixen la lògica pròpia dels altres signes lingüístics, no tenen l'origen en arrels gregues o llatines, ni són manlleus d'altres llengües. Per als traductors són una dificultat afegida ja que, segons l'idioma o el país, un mateix epònim pot significar coses ben diferents o, per a una mateixa malaltia o síndrome, cada idioma pot disposar d'epònims diferents (Gutiérrez Rodilla 2001).

No tots els epònims estan constituïts amb els mateixos elements ni presenten la mateixa estructura. Diversos autors n'han estudiat la formació així com la dels termes derivats i compostos a partir dels noms propis (Díaz Rojo 2001), i n'han establert classificacions (Van Hoof 1986). Entre els epònims⁵, n'hi ha que són expressions que incorporen el cognom d'una sola persona (generalment un científic) com, per exemple, la *prova d'Azoy* (Adolf Azoy i Castañé) o el *mètode Trueta* (Josep Trueta i Raspall), mentre que en altres casos inclouen els dos cognoms, com ara el *factor de difusió de Duran Reynals* (Francesc Duran i Reynals) o el *síntoma de Vidal Colomer* (Enric Vidal i

⁴ Especialment interessant és el treball de S. M. Stigler (1980), «Stigler's law of eponymy». *Transactions New York Academy of Sciences*, 147-157.

⁵ Els exemples que incloem són epònims d'origen català (Guardiola i Baños 2004 i 2011c).

Colomer). D'altres inclouen els cognoms de més d'una persona, com el *bacteri de Ravetllat-Pla* (Joaquim Ravetllat i Estech, i Ramon Pla i Armengol).

De vegades, el nom de la persona dóna nom a un gènere o a un bacteri (el *Psychrobacter fozii*, en honor d'Amadeo Foz i Tena) o del nom propi en deriva el nom d'un aparell o estri (el *casalimagnes*, de Bonaventura Casals i d'Echaz).

Altres vegades, una sola denominació pot correspondre a més d'un concepte (polisèmia). Així, amb el nom *operació de Gil-Vernet* (Josep Maria Gil-Vernet i Vila) es coneixen quatre operacions diferents: la pielotomia extensa, la trigonoplàstia, l'autoplàstia vesical amb un penjoll posterosuperior i el trasplantament renal amb aprofitament de les vies excretors del receptor. També hi ha epònims que tot i que sembli que tenen el mateix origen o són la mateixa cosa, provenen de persones ben diferents (homonímia); així, la *tècnica de Barraquer* fa referència tant a la tècnica d'extracció de la cataracta (Joaquim Barraquer i Moner) com a la queratofàquia i la queratomileusi (Josep Ignasi Barraquer i Moner).

També és molt freqüent en els epònims emprats en el llenguatge mèdic que hi hagi casos de sinonímia, és a dir, epònims varis que es fan servir per a denominar una mateixa cosa. Així, el *mètode de Ribera* (Josep Ribera i Sans) és el mateix que la *tècnica de Momburg* (cirurgia alemany, que va difondre a Europa el mètode ideat per Ribera, a qui s'adjudicà l'epònim erròniament). De vegades trobem que una mateixa persona ha donat nom a diversos epònims, que comparteix amb altres persones; aquest és el cas de la *síndrome de Vilanova-Piñol* i la *síndrome de Vilanova-Cañadell*, en les quals un mateix Vilanova (Xavier Vilanova i Montiu) forma part de dues síndromes ben diferents, una amb Joaquim Piñol i Aguadé i una altra amb Josep Maria Cañadell i Vidal. Per complicar-ho una mica més, un altre Cañadell (en aquest cas José Cañadell i Carafi) dóna nom a la *tècnica de Cañadell*.

Vistes totes aquestes consideracions no estranya que els mateixos metges considerin que els epònims, moltes vegades, són font de confusions i que la substitució d'un epònim per un sinònim més descriptiu és una opció millor. Això, però, no sempre és així, ja que quan l'ús de l'epònim està molt estès pot ser més confús no utilitzar-lo (pensem, per exemple, en la *malaltia de Parkinson* o en la *malaltia d'Alzheimer*). Així, Garfield (1983) té molt clar que els epònims són una manera natural del llenguatge per expressar idees complexes i és això el que els fa útils.

En aquest sentit, entre els avantatges dels epònims podem citar la senzillesa d'ús; fer servir un epònim pot ser tan descriptiu com esmentar l'espècie nosològica o l'alteració bioquímica, anatomopatològica o clínica completa d'una malaltia o d'una síndrome. A més, en molts casos —si l'epònim és usat arreu— pot afavorir la comunicació entre professionals de diferents països o de diferents especialitats. En altres ocasions, utilitzar epònims evita fer servir denominacions que podrien ferir la sensibilitat dels pacients (per exemple, pot ser preferible parlar de la *malaltia de Hansen* que de la lepra).

En general, l'ús dels epònims ret homenatge a un metge que va descriure per primera vegada una malaltia, un signe o un símptoma, que va idear una tècnica o va fer algun descobriment. L'epònim és, d'aquesta manera, un lligam amb una tradició i un passat gloriós la majoria de les vegades. Però en alguns casos això no és així i l'epònim va lligat a episodis de la història vergonyosos. Així, darrerament s'ha fet palesa la demanda per part de diversos sectors (Cuerda et al. 2011, González-López 2010, Keynan i Rimar 2008, Rosner 2008, Strous i Edelman 2007) de suprimir aquells epònims que van lligats a metges que no tingueren un comportament ètic en l'exercici de la medicina, en la seva relació amb els pacients o que van dur a terme experiments mancats d'ètica; entre aquests metges en trobem especialment alguns de l'Alemanya nazi, com ara Hans Conrad Julius Reiter (*síndrome de Reiter*).

Val a dir que la majoria de diccionaris mèdics inclou una gran quantitat d'epònims; això, en certa manera fa palesa la importància que ha adquirit amb el pas del temps el fet de donar un nom propi a una malaltia, un signe, una estructura anatòmica o una tècnica quirúrgica. La publicació de diccionaris d'epònims (més freqüent en l'àrea anglosaxona) afegeix notorietat a aquest tipus de denominacions. Aquest tipus de publicacions, que no són infreqüents, és escàs al nostre país i sovint són traduccions al castellà —no pas al català— d'obres publicades originalment en altres idiomes. Això no vol dir que els científics catalans no hagin estat l'origen d'epònims coneguts arreu del món. Per començar a descobrir-ne, només cal anar a classe d'anatomia, on s'explica el *lligament de Gimbernat* amb tota mena de detalls, l'origen català de qui el va descriure inclòs. El més recent —probablement— dels epònims catalans, la *síndrome dels Brugada*, té ja més de 1.600 referències a la base de dades *PubMed* (Guardiola i Baños 2011a, 2011b).

També s'han publicat llibres i articles en els quals es recullen llistes més o menys àmplies d'epònims, alguns dels quals —pocs, però— inclouen, a més, dades sobre les persones que en són l'origen. Un repàs d'aquest tipus d'obres ens fa adonar de la gran quantitat que n'hi ha; així, per exemple, una de les considerades obra de referència, l'*Stedman's medical eponyms* (Bartolucci i Forbis 2005), en recull prop de 18.000.⁶ En els apartats següents ens acostarem als epònims mèdics d'origen català i farem una petita incursió en els epònims no mèdics que tenen l'origen en un metge català.

4. EPÒNIMS MÈDICS CATALANS

La gran majoria d'epònims mèdics d'origen català procedeix del nom de metges o científics catalans que feren algun descobriment o invenció, als quals —amb el pas del temps i per motius diversos— es va donar el seu nom (Guardiola i Baños 2011b). En diferents publicacions (Guardiola i Baños 1999-2012, 2004 i 2011c) hem recollit prop de noranta epònims, originats per cinquanta-quatre catalans que han contribuït de diferents maneres a la internacionalització de la medicina catalana, molts d'ells en èpoques especialment difícils de la nostra història no gaire llunyana. La taula 1 inclou una llista detallada de tots aquests epònims.

Val la pena remarcar que hi ha epònims catalans en gairebé totes les disciplines mèdiques; en trobem en medicina interna, farmacologia, dermatologia i hematologia, així com en oftalmologia, reumatologia, urologia o cardiologia; també en endocrinologia, neurologia i traumatologia, i en tantes altres especialitats. Alguns epònims, a més, han tingut una repercussió important en la medicina.

⁶ Inclou, però, molt pocs epònims d'origen català.

TAULA 1. Metges i científics catalans que han donat lloc a epònims mèdics

Metge o científic català	Epònim
Hermenegild Arruga i Liró	Les operacions d'Arruga ^a La pinça d'Arruga L'espèculum d'Arruga
Adolf Azoy i Castañé	La prova d'Azoy
Ignasi Barraquer i Barraquer	El mètode o operació de Barraquer (la facoèrissi)
Lluís Barraquer i Bordas	Els signes de Barraquer i Bordas
Joaquim Barraquer i Moner	La tècnica d'extracció de la cataracta de Barraquer
Josep Ignasi Barraquer i Moner	Les tècniques de Barraquer en queratoplàstia refractiva (la queratofàquia i la queratomileusi)
Lluís Barraquer i Roviralta	La lipodistrofia progressiva de Barraquer-Simons
Jesús Maria Bellido i Golferichs	La reacció de Müller-Bellido-Bürger
José Boix-Ochoa	El procediment de Boix-Ochoa
Ricard Botey i Ducoing	L'anestèsia local de Botey El mètode de Gluck-Botey La reacció submucosa de Killian-Botey
Pere, Josep i Ramon Brugada i Terradellas	La síndrome dels Brugada
José Cañadell i Caraff	La tècnica de Cañadell
Josep Maria Cañadell i Vidal	La síndrome de Vilanova-Cañadell
Francesc Canivell i de Vila	El cistòtom de Canivell
Martí Carbonell i Juanico	El reflex de Carbonell-Pérez del Pulgar
Gaspar Casal i Julián	El collar de Casal La malaltia de Casal
Bonaventura Casals i d'Echaz	El casalímetre El casalimagnes
Jordi Cervós i Navarro	L'encefalitis granulomatosa reticulohistiocitària de Cervós-Navarro
Fernando Collado i Herrero	L'esquitectomia precoç de Collado
Manuel Corachán i García	La gastropèxia de Corachán
Frederic Duran i Jordà	El mètode de Duran
Francesc Duran i Reynals	El factor de difusió de Duran Reynals
Pere Farreras i Valentí	L'osteosclerosi endòstica pneumopàtica de Farreras
Jaume Ferran i Clua	El vaccí de Ferran
Amadeo Foz i Tena	El <i>Psychrobacter fozii</i>
Pere Gabarró i Garcia	L'empelt en escaquer de Gabarró La placa de Gabarró El dermatòtom de Gabarró
Salvador Gil i Vernet	L'anestèsia extradural de Gil Vernet
Josep Maria Gil-Vernet i Vila	Les operacions de Gil-Vernet ^b
Antoni de Gimbernat i Arboç	El lligament de Gimbernat
Enric Juncadella i de Ferrer	El punt de Juncadella Ferrer
Segimon Malats i Codina	El bàlsam de Malats
Fernando Martorell i Otzet	L'úlcer de Martorell La síndrome de Martorell El signe de Martorell La prova flebogràfica de Martorell La síndrome de la fiblada de Martorell
Josep Masdevall i Terrades	L'opiata Masdevall
Emili Mira i López	El test de Mira L'axistèrometre de Mira
Pere Nubiola i Espinós Rafael Orozco i Delclòs	La malaltia de Nubiola La Placa d'Orozco
Agustí Pedro i Pons	El signe de Pedro Pons L'esplenomegàlia gastrorràgica hemocitopènica de Pedro Pons
Tomàs Àngel Pinós i Marsell	El signe de Pinós
Jaume Piñol i Agudé	La síndrome de Vilanova-Piñol

Pere Piulachs i Oliva	La síndrome de Piulachs-Hederich El signe de pinçament del flanc de Piulachs
Ramon Pla i Armengol	El bacteri de Ravetllat-Pla Els corpuscles de Ravetllat i Pla
Ignasi Ponsetí i Vives	El mètode de Ponseti
Antoni Puigvert i Gorro	L'operació de Puigvert La malaltia de Puigvert
Joaquim Ravetllat i Estech	El bacteri de Ravetllat-Pla Els corpuscles de Ravetllat i Pla
Josep Ribera i Sans	El mètode de Ribera
Jaume Rotés i Querol	La malaltia de Forestier-Rotés Querol El punt sacroilíac de Forestier-Jacqueline-Rotés Querol
Emili Roviralta i Astoul	L'ectòpia gàstrica parcial de Roviralta La síndrome de Roviralta La tècnica de Duhamel-Roviralta-Casas
Lluís Sayé i Sempere	La síndrome de Burnand-Sayé
Máximo Soriano i Jiménez	La periostitis deformant de Soriano
Eduard Tolosa i Colomer	La síndrome de Tolosa-Hunt
Josep Trueta i Raspall	El mètode Trueta
Enric Vidal i Colomer	El símptoma de Vidal Colomer
Xavier Vilanova i Montiu	La síndrome de Vilanova-Cañadell La síndrome de Vilanova-Piñol

^a L'obra *Stedman's medical eponyms* (Bartolucci i Forbis 2005) inclou onze epònims, entre instruments i intervencions, que porten el nom d'H. Arruga.

^b Amb el nom *operació de Gil-Vernet* es coneixen quatre operacions diferents: la pielotomia extensa, la trigonoplàstia, l'autoplàstia vesical amb un penjoll posterosuperior i el trasplantament renal amb aprofitament de les vies excretors del receptor.

Si fem un repàs a la llista, veiem que no hi ha cap dona. No és pas un fet aïllat, ja que la presència femenina en els epònims mèdics és mínima (Alcaraz Ariza 2005) i, tot i que algunes metgesses tenen el seu epònim (p. e. la *síndrome de Cornelia de Lange* deu el nom a aquesta pediatra holandesa), els epònims relacionats amb dones més coneguts provenen d'altres àmbits; la *síndrome de Mona Lisa*, la *síndrome d'Alicia en el país de les meravelles* o la *síndrome d'Ondina* en són exemples.

Si ens preguntem quina ha estat la importància real dels epònims catalans en la història de la medicina, la resposta és òbvia: molt variable. N'esmentarem alguns, sense voler ser exhaustius. Alguns són de sobres coneguts, d'altres no tant. El *lligament de Gimbernat* —ja citat— encara està present als llibres d'anatomia, el *mètode Trueta* va ajudar a salvar moltes vides i les tècniques dels Barraquer han ajudat a milions de persones. L'últim gran exemple és la *síndrome dels Brugada*. Entre els que no són tan coneguts trobem, per exemple, l'epònim de Duran i Jordà, el metge que inventà el *mètode de Duran*, amb el qual feu possible les transfusions “a distància” durant la Guerra Civil i obrí les possibilitats als bancs de sang, una contribució poc reconeguda en el nostre medi fins fa pocs anys. També trobem importants metges l'epònim dels quals té potser avui un protagonisme marginal: Azoy, Bellido, Corachán, Farreras, Foz, Nubiola, etc. Tots són exemples de grans personatges, i també de grans persones, que van fer possible que Catalunya tinguí un extraordinari prestigi com a país de bona assistència sanitària i capdavantera en la recerca biomèdica, i que van contribuir de manera decisiva al progrés, i de vegades a la creació, de les seves especialitats.

Els epònims, però, no només provenen de noms de persones; com ja hem comentat, també n'hi ha que s'originen en el nom d'institucions, ciutats o països. Catalunya ha estat també l'origen de diversos epònims mèdics (taula 2). Així, està present en el nom d'una hemoglobina i en el d'un bàlsam, ara ja en desús, que es coneixia com a *bàlsam català*. Barcelona dona nom a diverses antitrombines i fibrinògens, així com a una hemoglobina i

una protrombina, a més del conegut *test Barcelona* d'exploració neuropsicològica. El Centre de Crítics de l'Hospital de Sabadell ha donat a conèixer internacionalment el *Sabadell score* (índex de Sabadell) mentre que a l'Hospital Clínic de Barcelona va tenir origen, el 1999, el *Barcelona Clinic Liver Cancer Staging System* (BCLC), un sistema d'estadificació del càncer de fetge que s'empra a tot el món. Un altre centre català ha estat l'origen de la denominada *prova de Dexeus*.

TAULA 2. Altres epònims mèdics catalans

Origen	Epònim
Barcelona	Antithrombin Barcelona 2 ^{a,b} Antithrombin III Barcelona ^{a,b} Antithrombin III Barcelona 2 ^{a,b} Fibrinogen Barcelona I ^{a,b} Fibrinogen Barcelona II ^{a,b} Hemoglobina Barcelona ^{a,b} Prothrombin Barcelona ^{a,b} Test Barcelona ^{b,c}
Catalunya	Bàlsam català Hemoglobina F Catalunya ^{a,b}
Centres hospitalaris catalans	Barcelona Clinic Liver Cancer Staging System (BCLC) ^b Prova de Dexeus ^c
Sabadell	L'índex de Sabadell (Sabadell score) ^b

^a Terme inclòs a MeSH (*Medical Subject Headings*) de la *National Library of Medicine*, tesaurus utilitzat per indexar els articles a la base de dades de bibliografia científica *PubMed* (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/mesh>).

^b Epònims utilitzats en publicacions indexades a *PubMed* (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed>).

^c Epònims utilitzats en publicacions indexades a *Índice Médico Español* (<http://bdoc.csic.es:8080/>).

5. EPÒNIMS NO MÈDICS D'ORIGEN MÈDIC CATALÀ

La contribució eponímica dels metges catalans no s'ha limitat només a la medicina (taula 3). A les muntanyes catalanes trobem la *via Gabarró* i la *punta Gabarró* i, en el camp de la botànica, porten el nom de rellevants metges catalans algunes plantes (*Auricula ursi myconi*) i diversos gèneres (*Clarisia*, *Condalia*, *Gimbernatia*, *Masdevallia*, *Miconia*, *Palaua*, *Puiggaria* i *Soliva*) (Ruiz i Pavón 1794).

TAULA 3. Alguns epònims no mèdics que tenen l'origen en metges catalans

Metge català	Epònim no mèdic
Miquel Bernades i Claris	Gènere <i>Clarisia</i>
Antoni Condal	Gènere <i>Condalia</i>
Antoni de Gimbernat i Arboç ^a	Gènere <i>Gimbernatia</i>
Pere Gabarró i Garcia ^a	Via Gabarró Punta Gabarró
Josep Masdevall i Terrades ^a	Gènere <i>Masdevallia</i>
Francesc Micó	<i>Auricula ursi myconi</i> Gènere <i>Miconia</i>
Antoni Palau i Verdera	Gènere <i>Palaua</i>
Benet Paltor i Fité	Gènere <i>Paltoria</i>
Joan Ignasi Puiggarí	Gènere <i>Puiggaria</i>
Salvador Soliva	Gènere <i>Soliva</i>

^a Aquests metges també originaren epònims mèdics (vegeu la taula 1).

6. COMENTARIS FINALS

En medicina, l'ús dels epònims està molt estès i no està exempt de controvèrsies (Baños i Guardiola 1999, Waseem et al. 2005, Whitworth 2007, Woywodt i Matteson 2007, Wright 1991). Aquest tipus de nomenclatura pot plantejar dificultats d'aprenentatge i de comunicació, i conduir a errors en els documents científics. Hi ha malalties que tenen més d'un epònim i epònims que es refereixen a més d'una malaltia. A més, alguns epònims, tot i ser iguals, no es refereixen a la mateixa persona. Els epònims poden diferir en diferents cultures i el seu significat pot variar depenent del país on s'utilitzen. El seu ús pot variar molt fins i tot dins d'una mateixa especialitat (Barbeito Barbeito i González Lazarini 2009).

Alguns suggereixen que s'abandoni l'ús dels epònims en favor de termes més descriptius i els consideren una rêmora del passat, una terminologia imprecisa, que porta a la confusió i pot impedir el debat científic en un món globalitzat. Però la realitat ens mostra que els epònims són a tot arreu i s'utilitzen àmpliament. Estan presents en les publicacions científiques, en els llibres de text, en els mitjans de comunicació i a Internet. La Classificació Internacional de Malalties de l'Organització Mundial de la Salut (OMS) n'inclou un bon nombre, la qual cosa n'indica el reconeixement (OMS 2010) dins de la terminologia mèdica.

Els epònims han estat durant molt de temps part de la tradició de la medicina, que ens connecta amb el passat. Però, en el fons, quina és la importància dels epònims per als metges actuals i futurs? Alguns, com ja hem esmentat, creuen que són una rêmora d'un passat romàntic i, potser, egòlatra. No som nosaltres uns aferrissats defensors de l'ús dels epònims, però seria injust oblidar les contribucions que els metges catalans han fet en el seu moment de millor activitat professional a la medicina. Moltes ja han estat ultrapassades, però quines de les que fan els actuals estaran vigents d'aquí a, diguem, només cinquanta anys? Creiem que la gran majoria dels metges i científics catalans que han originat epònims van contribuir de manera decisiva al progrés de la medicina. Utilitzar aquests epònims o, en alguns casos, simplement recordar-los, és una manera de retre homenatge a totes aquestes persones. Com diu Goic (2009, 1.509), quan fem servir un epònim «en aquest ús hi ha una mancança intel·lectual pertorbadora si no el vinculem al coneixement de la biografia de l'autor, la seva nacionalitat, la seva especialitat, les circumstàncies de la seva vida i de la medicina de la seva època».

7. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ALCARAZ ARIZA, MARÍA ÀNGELES (2002). «Los epónimos en medicina». *Ibérica*, 4, 55-73.
- (2005). «Las mujeres en las ciencias de la salud». *Dikaiosyne*, 8, 15, 163-175.
- BAÑOS, JOSEP-ELADI; GUARDIOLA, ELENA (1999). «Medicina y epónimos: el dolor de las vanidades». *Dolor*, 14, 35-36.
- BARBEITO BARBEITO, C.; GONZÁLEZ LAZARINI, N. (2009). «Diferencias en el uso de los epónimos entre distintos textos universitarios de histología». *Enseñanza de las Ciencias*, número extra, VIII Congreso Internacional sobre Investigación en Didáctica de las Ciencias, Barcelona, 2931-2936.
- BARTOLUCCI, SUE; FORBIS, PAT (2005). *Stedman's medical eponyms*. 2a ed. Baltimore: Lippincott Williams & Wilkins.
- CUERDA, E.; GONZÁLEZ-LÓPEZ, E.; LÓPEZ-ESTEBARANZ, J. L. (2011). «Dermatología en la Alemania nazi». *Actas Dermo-Sifiliográficas*, 102, 6, 423-428.
- DÍAZ ROJO, JOSÉ ANTONIO (2001). «Nociones de neología. La formación de derivados y

compuestos a partir de nombres propios de persona». *Panace@*, 2, 5, 25-30.

GARFIELD, EUGENE (1983). «What's in a name. The eponymic route to immortality». *Current Contents*, 47, 5-16.

GOIC, ALEJANDRO (2009). «Sobre el uso de epónimos en medicina». *Revista Médica de Chile*, 137, 1508-1510.

GONZÁLEZ-LÓPEZ, ESTEBAN (2010). «¿Hay que seguir utilizando (algunos) epónimos médicos?». *Medicina Clínica*, 134, 15, 703-704.

GUARDIOLA, ELENA; BAÑOS, JOSEP-ELADI (1999). «Eponímia mèdica catalana». *Annals de Medicina*, 82, 161-163.

— (1999-2012). Secció: «Eponímia mèdica catalana». *Annals de Medicina*, 82-95.
<http://webs.academia.cat/pages/academ/vidaacad/publica/annals/annals_w.htm>
[Consulta: 18 febrer 2012] i <http://srv.acmcb.es/publicacions/annals_medicina/>
[Consulta: 18 febrer 2012].

— (2004). *Eponímia mèdica catalana*. Quaderns de la Fundació Dr. Antoni Esteve, núm. 1. Barcelona: Prous Science, S. A.
<http://esteve.org/aw/Home/Secciones_Web/Publicacions/Cuadernos/~cqu/eponimia/>
[Consulta: 18 febrer 2012].

— (2011a). «Presentació del Quadern núm. 22 de la Fundació Dr. Antoni Esteve: Eponímia mèdica catalana (II)». *Annals de Medicina*, 94, 127-129.

— (2011b). «Els altres epònims». *Annals de Medicina*, 94, 130-132.

— (2011c). *Eponímia mèdica catalana (II)*. Quaderns de la Fundació Dr. Antoni Esteve, núm. 22. Barcelona: Fundació Dr. Antoni Esteve.
<http://esteve.org/aw/Home/Secciones_Web/Publicacions/Cuadernos/~ese/eponimia/>
[Consulta: 18 febrer 2012].

GUTIÉRREZ RODILLA, BERTHA (2001). «La ley exponencial de Pez». *El trujamán*.
<http://cvc.cervantes.es/trujaman/anteriores/junio_01/14062001.htm> [Consulta: 28 octubre 2011].

— (2003). «Lo literario como fuente de inspiración para el lenguaje médico». *Panace@*, 4, 11, 61-67.

HENDRIX, MAXWELL (1995). «The legacy of medical students in medical research». *JAMA*, 274, 21, 1735, 1739.

KEYNAN, YOAB; RIMAR, DORON (2008). «Reactive arthritis – The appropriate name». *The Israel Medical Association Journal*, 10, 4, 256-258.

MERTON, ROBERT KING (1957). «Priorities in scientific discovery: A chapter in the sociology of science». *American Sociological Review*, 22, 6, 635-659.

ORGANITZACIÓ MUNDIAL DE LA SALUT (2010). *Classificació estadística internacional de malalties i problemes relacionats amb la salut. CIM-10. Edició 2008*. 10a revisió. Volum 2. *Manual d'instruccions*. Barcelona: Servei Català de la Salut.

ROSNER, ITZHAK (2008). «Reiter's syndrome versus reactive arthritis: Nazi-phobia or professional concerns?». *The Israel Medical Association Journal*, 10, 4, 296-297.

RUIZ, HIPPOLYTO; PAVÓN JOSEPHO (1794). «*Florae peruviana, et chilensis prodromus, sive novorum generum plantarum peruvianarum, et chilensium descriptiones, et icones*. Descripciónes y láminas de los nuevos géneros de plantas de la flora del Perú y Chile por don Hipólito Ruiz y Don Joseph Pavón, botánicos de la expedición del Perú, y de la Real Academia Médica de Madrid». Madrid: Imprenta de Sancha.

STROUS, RAE L. D.; EDELMAN, MORRIS C. (2007). «Eponyms and the nazi era: Time to remember and time to change». *The Israel Medical Association Journal*, 9, 207-214.

VAN HOOF, HENRY (1986). «Les éponymes médicaux: essai de classification». *Meta: Journal des Traducteurs*, 31, 1, 59-84.

WASEEM, MOHAMMAD; KHAN, MUNIR; HUSSAIN, NAZAKAT; GIANNOUDIS, PETER VASILIOS; FISCHER, JOCHEN; SMITH, RAYMOND MALCOLM (2005). «Eponyms: errors in clinical practice and scientific writing». *Acta Orthopaedica Belgica*, 71, 1, 1-8.

WERNECK, ALEXANDRE LINS; BATIGÁLIA, FERNANDO (2011). «Anatomical eponyms in Cardiology from the 60s to the XXI century». *Revista Brasileira de Cirurgia Cardiovascular*, 26, 1, 98-106.

WHITWORTH, JUDITH A. (2007). «Should eponyms be abandoned? No». *British Medical Journal*, 335, 7617, 425.

WRIGHT, V. (1991). «In defence of eponyms». *British Medical Journal*, 303, 1600-1602.

WOYWODT, ALEXANDER; MATTESON, ERIC (2007). «Should eponyms be abandoned? Yes». *British Medical Journal*, 335, 7617, 424.